

Kg. 9a/16, 26

RÉGÉSZETI DOLGOZATOK

AZ EÖTVÖS LÓRÁND TUDOMÁNYEGYETEM
RÉGÉSZETI INTÉZETÉBŐL

2.

DISSERTATIONES ARCHAEOLOGICÆ

EX INSTITUTO ARCHAEOLOGICO
UNIVERSITATIS DE ROLANDO EÖTVÖS NOMINATAE

BUDAPEST, 1960.

Ma-
ának
fo-
sse
loo.
sz-

sz.
el.
zt-
lig

or-
ib-
a

ra-
is
zad
van
ját
na-
en-
ri-

ü-
es
ek
vü
b-
öt
or
nd

Emlékezés 100 éves magyar régészeti évfordulóra

Ebben az emlékezésben két jubileumról lesz szó. A Magyar Tudományos Akadémia Régészeti Bizottsága megalakulásának /1868/ teljesen elfelejtett és az Akadémia első régészeti folyóirata megjelenésének - JAKABFFY Imre szives figyelmeztetése folytán a magunk módján, - ezekkel a sorokkal megünnepeelt 100. évfordulójáról. A kettőt - alig egy évi időközzel valóban összefüggő lévén - egymástól elválasztani nem lehet.

A magyar nyelven irt régészeti irodalom a XVIII. sz. fordulóján jelentkezett első, alig számbavehető közleményeivel. A tudományos irodalomban használatban volt latin és az Ausztriával való kapcsolatok révén is divatos német nyelv, alig-alig engedte hamarabb szóhoz jutni.

A századforduló után részben Erdélyben, de "Magyarországon" is meginduló változatos tartalmu folyóiratok, első bibliográfiák megnyitották a magyar nyelven közlés lehetőségét a többi tudományokkal csaknem egyidejűleg a régészet előtt is.

A XVI. századig visszakisérhető, főként római feliratokkal foglalkozó latin nyelvű kéziratok vagy nyomtatásban is megjelent munkák mindinkább háttérbe szorultak és a XIX. század első évtizedeiben, a változott viszonyok mellett, lassan-lassan végleg el is maradtak. Néhány lelkes ember megtalálta a módját annak, hogy a római vagy "pogány" emlékek "mindkét hazában" magyar nyelven szólalhattak meg, róluk magyar közlemények jelentek meg, annak a maroknyi érdeklődőnek gyér igényeit kielégítendő, akinek kenyere volt az írott betű.

A MOLNÁR-féle: Magyar Könyvház egyik kötete még a tüneményben lévő század végén magyarul tolmácsolta egyetemünk érdemes professzorainak SCHÖNWIESNER Istvánnak és KATANCHICH Péternek egy Budán 1788-ban, és Eszéken 1782-ben megjelent latin nyelvű régészeti-történeti értekezését. Aligha jelentette ez a két bibliográfiai ismertetés a magyar nyelvű szakirodalom kezdetét, sőt még a latin tudományos nyelvvel való szakítást sem; még akkor sem, ha az Ungarischer Magazin 1773-ban és a Zeitschrift von und

für Ungarn 1803-ban mindkettőtől közölt is olyan cikket, amely még címében is alig különbözött az eredeti latin nyelven írt értekezéstől.

Ezeknek a - egyetemünk körül más téren is érdemeket szerzett - kutatóknak, a kor szelleméből következően még nem volt szüksége a magyar nyelvre.

SCHÖNWIESNERNEK a Könyves Házból említett cikke kivül semmi, KATANCHICHNAK csak éppen valamicske köze volt a magyar nyelven közléshez, és még ennek a cikknek aláírásában is a K.P. betűk mögé húzódik a **S a s** című folyóirat 1831. évfolyamában megjelent: "Ó-budai határon ujonnan felfedezett római régiségek" c. közleménye szerzőjeként. Ennek azonban már se latin, se német nyelvű változatát - tudtommal nem ismerjük - ami már azért is érthető, mert ebben az évben - az előzményekről itt nem szólva - már a Magyar Tudós Társaság Évkönyvei első kötete is megjelent, s abban nagyobb terjedelmű, római feliratokról szóló régészeti közlemény is helyet kapott.

Nem célunk a század első évtizedeiben megjelent folyóiratokat sorravenni, de ki kell emelnünk, hogy a Felsőmagyarországi Minerva, a Nemzeti Társalkodó, a Tudományos Gyűjtemény, a Sas és a SÁNDOR István szerkesztette: Sokféle is szívesen vette és közre is adta a régészeti közleményeket, néha még - azóta csak ritkán látott - színes, illusztrációkkal is.

Nem volna nehéz és hosszadalmas dolog címszerűen is felsorolni ezeket a cikkeket, amelyek kétségtelenül mutatják, hogy a bécsi Hofmuseum közelsége, császári rendeletekkel biztosított minden lelet kiválasztási jogát magának követelő gyűjtése sem akadályozhatta meg, hogy a magyar földön előkerült leletek egy részét - sőt néha nem is a leggyengébbeket - az olvasni tudó érdeklődők magyar nyelven írt tudósításokból megismerhették.

Mi sem természetesebb, hogy a Magyar Tudományos Akadémia megalapítása után öt évvel, 1831-ben megindult kiadvány: A Magyar Tudós Társaság Évkönyvei, az 1834-ben meginduló Tudománytár és az 1840-ben indult Magyar Tudományos Akadémiai Értesítő köteteiben már megindulásuk évétől kezdve egyre gyakrabban találkozunk, erősen barokkos című régészeti közleményekkel, cikkekkel, értekezésekkel. Nem volna érdektelen ezeket sorravenni, de nem ez a célunk.

Az elmondottakból is látszik, hogy a magyar régészet multja, annak régi, de sokszor máig is helytálló eredményei után érdeklődő nem elégedhetik meg azzal, hogy az Archaeologiai Értesítő három sorozatának, mindig előlről kezdődő de végre ma egységes kötetjelzéssel immár a 86. évfolyamig elérkezett köteteket végiglapozza, hanem a XVIII. századra visszanyúló, csak példakép említett, de még szaporítható vegyes tartalmu magyar és idegennyelvű folyóiratokban is buvárkodnia kell.

Az a tény, hogy az elsőként megindult évkönyv első kötetében már találkozunk régészeti közleménnyel, mutatja, hogy az Akadémia feladatának tartotta az, akkor nálunk magyar nyelven még ugyszólván csak indulóban lévő, új tudományág művelését is.

Arra, hogy ez a felismerés anyagi és erkölcsi támogatást jelentő kötelezettséggé váljék, még 16 évig, valóságáig - a közbejött politikai események miatt - még újabb 12 esztendeig kellett várni.

Csaknem egy emberöltő küzdelmei, elődeinknek szívós akarata és kitartása kellett ahhoz, hogy szeptember 15-én mult száz esztendeje, meginduljon a Magyar Tudományos Akadémia első régészeti kiadványa, az:

ARCHAEOLOGIAI KÖZLEMÉNYEK - PUBLICATIONES ARCHAEOLOGICAE.

1859. szeptember 15. óta állandóan volt és van az Akadémiának kizárólag a régészet céljait szolgáló folyóirata.

Ugy érezzük, hogy az évforduló mellett nem mehetünk el szó nélkül. Ha röviden is, de foglalkozni kell ennek az eseménynek - mert az volt - előzményeivel és tudománytörténeti jelentőségével, mert bizonyos vonatkozásaiban még most is érezte-ti a hatását.

Az események sorrendjében azonban legalább egy évvel vissza kell mennünk.

Nem érdektelen, hogy 1858. január 4-i "öszves" ülésben az a WENZEL Gusztáv tett javaslatot "egy állandó Archaeologiai Bizottmány" alkotására, aki a jogtudományok mellett a magyar történettudományt is művelte és Árpád-kori új okmánytárával történész társai előtt is szélesebb körű kutatási lehetőséget nyitott meg.

Ez a tény magábanvéve is fontos, mert kitűnik ebből, hogy az Akadémia Történeti Osztálya a régészet művelését tör-

ténettudományi feladatnak tekintette már akkor, amikor a bizottság alakítását a - D. SCHEDEL Ferenc titoknok által aláírt: "Felszólítás minden a nemzeti becsületet szíven viselő magyarhoz a hazai műemlékek ügyében" címen, a Magyar Tudományos Akadémiai Értesítő 1847.évi kötetének 17-19. lapjain megjelent - felhívás értelmében szükségesnek tartotta.

Az a négy akadémiai tag, akiket a "Bizottság működéseit meghatározandó szabályzat előterjesztésével" az összes ülés megbízott, az indítványozón kívül TOLDY /SCHEDEL/ Ferenc titkár és a két, a régészet terén már addig is szép eredményekkel dolgozó ÉRDY János és KISS Ferenc voltak.

Bizonyára mindannyiuk érdeme, hogy a bizottság kiküldése ezuttal nem jelentette a - az azóta is olyan jól ismert - halasztást.

1858 február 22-én már készen volt az "Utasítás". Az első olyan szabályzat, amely nemcsak határozottan körvonalazta a feladatokat, de egyuttal azt is megmutatta, mennyire összeforrott a régészet az azóta különvált, vagy nagyjából máig is gazdátlan tudományágakkal, de részben a Magyar Nemzeti Múzeum feladatkörével is.

Bár ebben az időben sem egyik sem másik intézmény már valóban nem állott az alapító SZÉCHENYI család két generációjának - az apának és fiának - befolyása alatt, ennek a tudományágnak oszthatatlansága, akarva-nem akarva kitűnt, mint ahogy az azóta is tudományos munkát végző múzeumok ettől az elgondolástól sohase szakadhatnak el, ha természetesen más feladatokat - de mindig a tudományos munkán alapuló feladatokat - is vállalniuk kell.

Az az 5 pont, amely a bizottság működését megszabta, már azért is megérdemli, hogy ha csak egészen röviden is, beszéljünk rólok, mert a változott viszonyok mellett sem veszítették el időszerűségüket.

Lényegében ezeket tartalmazza:

1./ Feladata a bizottságnak a hazában létező vagy még feltalálható mind ókori, mind középkori régiségtani becsü maradványok, régi épületek, kőfaragványok, fafaragványok, szobrászati öntvények, mesterséges halmok, régi festések, metszések, régi fegyverek, butorok, eszközök, edények, pecsétnyomók, pecsétek, címerek, stb. létezéséről tudomást szerezni, azoknak

föllelhetése és fenntarthatása módjáról tanácskozni és eziránt az Akadémia előtt indítványokat tenni, azoknak vagy rajzaiknak gyűjtéséről gondoskodni, az említett régiségek ismeretét és azoknak tudományos felhasználását és lehető hasznosítását eszközölni és elősegíteni.

2./ A bizottmány szakértő és kedvelő akadémiai tagokból áll, de kívülálló férfiak segítségével is élhet.

3./ A bizottmány két fő irányt kövessen: a/ a tulajdonképpeni régiségtant, amelynek köréhez a magyar nemzet múlt korának maradványai tartoznak egész a szatmári békéig, b/ az általános régiségtant, amennyiben főképp hazánk múltjával összefügg, annak archeológiai ismeretét felvilágosítja.

4./ A cél különösen azzal mozdítható elő, ha új felfedezések végett ásatások, kutatások és nyomozások, meglévő régiségekre nézve pedig fenntartási intézkedések történnek, a tárgyakat ismertetik. E célra felhatalmazást kap a bizottmány, hogy időről időre kisebb füzetekben archeológiai közleményeket tehessen közzé az Akadémia költségén, évenként 10 iv terjedelemben, lehetőségig rajzokkal.

5./ A bizottmány igyekezni fog a Nemzeti Múzeum számára gyűjteményi tárgyakat megszerezni.

Meg kell állapítanunk, hogy a célkitűzés nem egészen úgy hangzik, mintha több mint száz éve fogalmazták volna. Vannak dolgok, amelyek sohasem vesztik el időszerűségüket. Ezt bizonyítja ennek a rövid összefoglalásnak a mai célkitűzésekkel való egybevetése is.

A feladatok körét később hol szűkítette, hol bővítette a mindenkori bizottság javaslatára az Akadémia, igen sokszor egy-egy tagjának érdeklődése szerint. De úgy tudjuk, az egyelőre hézagosan rendelkezésünkre álló adatokból, hogy sohasem vonakodott a feladatok korszinYLONALON álló teljesítésétől. Sajnos, a bizottság immár több mint száz éves történetével még senki se foglalkozott úgy, ahogy azt megérdemelné.

Hogy a megfogalmazásban - annyira amennyire gyakorlati részéből látszik - az akkor már kora színvonalán álló ásatásokat vezetett ÉRDY Jánosnak oroszánrésze lehetett, aligha lehet kétségbevonni.

Minden, zökkenő nélkül, simán menne, ha a tudományos munka szervezésében személyi kérdések nem volnának. A félté-

kenység azonban már a bizottság megválasztásánál, akarva-nem akarva, jelentkezett.

Az első bizottság elnöke KUBINYI Ágoston lett. Tagjai: KISS Ferenc, KUBINYI Ferenc, MÁTRAY Gábor, SZALAY László, TASNER Antal, TOLDY Ferenc és WENZEL Gusztáv. Valamennyien az Akadémia érdemes tagjai. Régészek, történészek, zene- és irodalomtörténészek, természetvizsgálók. Szakértők és kedvelők úgy, ahogy a szabályzat kívánta. Köztük egy SZÉCHENYI-vel Európát bejárt kedvelő: TASNER Antal.

A természetvizsgáló elnök és az irodalomtörténész titkár a legjobb akarattal se válhatott, bizottsági tagsága kedvéért: régésszé. Kedvelőként választották be, és nem is lehetett egyéb, de emberül megállta a helyét.

Olyan régész azonban egy se volt köztük, aki kezébe tudta volna venni a szerkesztés és szervezés ügyét a legfontosabb időben, éppen a kezdet kezdetén.

Az irányító kéz hiányát jól érezte maga a Történeti Osztály is, amit legjobban bizonyít, hogy 1859-ben figyelmé IPOLYI-STUMMER Arnold és PAUR Iván levelező tagok felé fordult és harmadiknak még hozzávéve a Kinát, Indiát nem hiába járt, s régészeti kiadványokra bőkezűen adakozó ANDRÁSSY Manó grófot, mozgékonyabbá, életképesebbé tette a bizottságot.

Nem volna érdektelen az 1859-től 1899-ig mindössze 22 kötetben megjelent Archaeológiai Közleményeket, emelkedésében és hanyatlásában, annak okait is kutatva, végigkísérni, de ez messze vezetne a kitűzött céltől. Ne menjünk hát az aprólékos részletekbe. Az első kötetnél azonban - hiszen amugy is ez a határkő - meg kell állanunk.

Tudjuk mindnyájan, akik a magyar és az egyetemes régészeti kutatások történetét ismerjük, hogy, sehol a világon, nem képzett régészek indították meg az első kutatásokat. Tudjuk, hogy a franciaországi példára annyira össze volt fonódva a természettudományokkal, hogy ezek művelői között kell keresni a legelő kutatókat.

A magyar régészet azonban még ezen a téren sem járt egészen kitaposott úton.

Azt hisszük, csak kevesen tudják - és megvalljuk őszintén magunk is csak kutatásaink közben jöttünk rá - hogy

a Magyar Tudományos Akadémia első régészeti folyóiratának is a pesti orvosprofesszorból "irodalomtörténetírásunk atyjá"-vá lett TOLDY Ferenc volt az első szerkesztője, aki becsületesen elvégezte, a szerkesztői gyakorlatból már régen jól ismert, kötelességét, de az első kötetbe sorolt négy értékes közlemény közül kettőt kivéve, nem azt hozta, ami a bizottság és vele együtt az egész magyar régészet munkáját az akadémikus jellegű tanulmányoktól az élő régészet felé terelte volna.

IPOLYINAK: A magyar műemlékekről, és PAUR Ivánnak: Huszonöt kiadatlan pannóniai latin feliratról szóló közleményében találhatta meg az érdeklődő azt, amire a dűledező romok, félredobott, vagy éppen romantikusan beépített történeti dokumentumok lépten-nyomon figyelmoztethették.

A második kötetet már IPOLYI, mint a bizottmány titkára szerkesztette.

Ez a kötet olyan volt, amilyennek lennie kellett és kellett volna maradnia továbbra is, ha a sok, de a folyóiratból sokszor meg sem állapítható szerkesztő ne akart volna jobbat adni a jónál és ne esett volna vissza az első kötet akadémikus hibáiba, akár a terjengős, akár az aprópénzre váltottkisebb közleményekkel.

Mit is adott hát IPOLYI a második kötettel?

Olyan folyóiratot, amelyben a tudományos érdeklődő és az akkor még valóban kicsinek mondható nagyközönség is megtalálhatta volna a magának valót.

Először talán arról beszéljünk, ami egészen új volt az első kötet után, és amit - néhány év múlva megszűnően - mai napig is hiányként szoktunk emlegetni. Ilyen volt a Magyar Régészeti Repertórium és a Magyar Régészeti Krónika. Az előbbinek - bár a folytatását ígérte a cikk végén - csak ez az egyetlen közleménye jelent meg, nem kevesebb, mint 388 kisebb-nagyobb emlék leírását foglalva magába. Az utóbbi a 389. sorszámmal kezdődött, ami mutatja, hogy a két cím alatt közölt igen hasznos tájékoztatás egyazon célt szolgált.

A többi közlemény /hét nagyobb tanulmány és öt kisebb cikk/ az őskortól a középkorig terjedő időt ölelte fel, kesztszmetzetet adva arról, ami a bizottság munka és érdeklődési körébe esett, a már ismerttetett utasítás alapján is.

A meghalt KISS Ferenc helyét ekkor már a természet-

tudományi osztályba választott RÓMER Flóris töltötte be, de a folyóiratban - nem sokkal utóbb megindult nagyarányú munkásságával - még nem jelentkezett, ami csak azér feltűnő, mert a Győri Történeti és Régészeti Füzetekben - ha érdeklődése sohase szűnt is meg - már szakított természettudományos munkásságával.

Ekkor még csak figyelte fiatalkori barátjának IPOLYI-nak munkáját, most tanult tőle igazán; a valóban értékes régészeti anyag pedig /hogy csak a kelenföldi bronzkori temetőt és a Constantinos Monomachos koronát említsem/, annak az ÉRDY Jánosnak a kezében volt, aki már 1847-ben az Akadémiai Értesítőben, a THOMSEN-féle hármás felosztást ismertetve, egyáltalában nem csinált titkot abból, hogy a magyar föld régészetének művelését tekinti - valóban helyesen - a legfontosabb feladatnak.

Még egy kötétet szerkesztett IPOLYI /III. 1863/, a Magyar Régészeti Krónikával együtt, de már RÓMER is jelentkezett római feliratokkal, burgusokkal, hogy mindegyre tevékenyebben vegyen részt a bizottság munkájában. A IV. kötettől /1864/ a IX.-ig /1873/ nemcsak a vezetés és szerkesztés, de a tudományos munka oroszlánrésze is - ez utóbbi még jóval tovább - az ő kezében volt. A nagyon hasznos krónikát /lényegében a ma sokszor emlegetett első magyar régészeti topográfiát/ a VIII. kötetben azonban /1871/ már hiába keressük. Csak jóval később, a már szerkesztőt nem is jelző, de HENSZELMANN Imre szerkesztésében megjelent XII. kötetben /1878/ jelentkezett a Magyarországi Régészeti Leletek Repertóriumában, de ezt már HAMPEL József írta. A XIII. kötetben még egyszer jelent meg és ezzel végleg eltűnt ennek a folyóiratnak a XIV-XXII. /1886-1899/ kisebb-nagyobb, de legtöbbször igen használható monográfiákat közlő köteteiből és ezzel végleg megváltozott az IPOLYI teremtette tradíció.

Az elmaradt repertórium helyett azonban adott RÓMER más, magyar régészeti folyóiratban először: irodalmi rovatot, Ebben sokszor a napilapokig lenyulva - a vidékiekről sem feledkezve meg - tárta az érdeklődő elé, a megjelent igénytelen cikkeket, a jelentőssé váló leletekről szóló híradást, nem feledkezve meg az éles szemmel és kritikával kísért hazai és külföldi - komoly vagy legalább is annak szánt - irodalomról sem, aminek RÓMER sokszor kiméletlen kritikája mellett igen nagy jelentősége volt akkor, és lenne ma is.

Sajnos, ez a rovat sem maradt állandó. Az utolsó, amelyet már HAMPEL Józseffel közösen irt, a VIII. kötetben jelent meg /1871/, de jött még egy név nélkül - valószínűleg HAMPEL tollából - a IX. kötetben /1873/, akkor, amikor - a szokatlan formában történt közlésből meg nem állapítható okokból - HENSZELMANN Imre vette át a szerkesztést.

Ezt megelőzően még két ujitást vezetett be RÓMER. Az V. kötetben /1865/ számolt be először az Archaeológiai Bizottmány működéséről. Még kétszer, a VI. /1866/ és a VII. /1868/ kötetben jelent meg, ebben a folyóiratban ilyen közlemény, amellyel nyilván az volt a célja, hogy a bizottság munkáját az Akadémián kívülállókkal is megismertesse. De aki a régészeti munkát irányító bizottságnak munkásságáról valóban tájékozódni akar, az szakfolyóiratainkból még ennek ellenére is valóban hiányos képet kap.

A másik, még ennél is rövidebb életű volt, pedig sokkal fontosabb lett volna.

A VI. kötetben /1866/ jelent meg először Archaeológiai mozgalmak, majd a VII.-ben /1868/ Régészeti mozgalmak címen. Hogy ennek megindításában a párisi kiállítás tapasztalatai és hatása tükröződnek, bajos volna letagadni. Hazai és külföldi tudományos hírei tették volna népszerűvé, ha a folyóirat valaha is népszerű lett volna.

Nem mi mondjuk azt. IPOLYIT idézzük: "... kiadásainkat egy-két szakismerő és műértő vagy legfeljebb műkedvelőn kívül ki sem olvassa és az Archaeológiai Közleményeink a könyvtári raktárak polcain penészednek."

Ezt ismerve van valami különös abban, hogy RÓMER éppen ezt a folyóiratot találta alkalmasnak arra, hogy ebben "Magyarország földműveseihez" szóló, a régiségek megmentése érdekében irt felhívását közrebocsássa. Lehet, hogy különnyomatokban eljutott ez a felhívás, ha nem is éppen a földművesekhez, de legalább a falun, nagyobb földekből élő emberekhez és az értelmiséghez, s talán élő szó útján azokhoz is, akik olvasni nem tudtak ugyan, de ásójuk, kapájuk, vagy ekéjük nyomán először kerültek érintkezésbe a földből előkerült történeti emlékekkel, és a többiekkel együttesen először használták kőbányául a magyar művelődés dűledező emlékeit.

Ugy gondoljuk, még sem volt felesleges ez a felhívás,

még akkor sem, ha országszerte, később is olyan sokszor kellett megismételni. Az ismétlésekből látszik, hogy legtöbbször hiába. Hogy minden - a már meglévő bejelentési kötelezettség ellenére - nem került az illetékes helyre, vagy éppen értéke- sebb lévén, jó pénzért a külföldre jutott, arra számtalan példát lehetne említeni a nem magyar muzeumokban és magángyűjteményekben máig is őrzött emlékek közül.

Még egy hasznos kezdeményezés indult meg e folyóirat hasábjain. HENSZELMANN Imre szerkesztése idején közölte az első s egyben az utolsó jelentést, a Magyar Nemzeti Múzeum 1874 évi gyarapodásáról /X. 1876/, legolvasottabb régészünk ORTVAY Tivadar. Ennek a folytatása volt az a HAMPEL féle reptórium, amelyről már volt szó, és amely aztán állandó közleménye lett később, negyedévenként megjelenve, az Archaeológiai Értesítőnek, de sajnos nem a mai napig.

Az 1869-ben RÓMER szerkesztésében megindult, szélesebb érdeklődési körre számító, de ebben sokszor csalódó, Archaeológiai Értesítő sok hasznos kezdeményezést vitt el a Közleményektől. Nem tulajdonította el senkitől. A saját terveit vitte át abba az új folyóiratba, amely valójában mozgékonyabb és valljuk be őszintén, hatékonyabb is volt, nem utolsósorban RÓMER ostorozó szavai után. De még négy évig nem vitte el a szerkesztőt és 1877-ig a nagy munkaerejű és a folyóirat fennállása folyamán legtermékenyebb munkatársat sem. Ebben az évben /XI./ bár HENSZELMANN Imre szerkesztette a folyóiratot, a kötet mind a négy közleményét RÓMER írta. Más nem is volt benne.

Hogy az Archaeológiai Közlemények a műtörténelem és régészet mellett az éremtant, a cimertant, a pecséttant stb. - hogy hibásan mondjuk: a történelem segédtudományait - is fellel- ölte, az megindulásakor, sőt egy évvel később is meghatározott munkatervével egyáltalán nem volt ellentétben.

Hogy mindezek ellenére - ma úgy mondanánk - a profilja megváltozott, azt a nagyobb terjedelmű értekezések, kiértékelt ásatási eredmények tették szükségessé. Azokat a közleményeket, amelyek a XIV. /1886/ kötet óta jelentek meg hasábjain, az Archaeológiai Értesítő terjedelmük miatt sem közöl- hette volna és egyéb, részben önálló, részben megindult, de ab- bamaradt, sorozatos akadémiai kiadványokkal való próbálkozás

után csak ez a folyóirat nyújtotta a publikálás egyetlen lehetőségét.

Elődje lett ez az immár ujtipusu folyóirat a Magyar Nemzeti Múzeum 1926-ban megindult Archaeologia Hungarica sorozatának, és mint ilyen uttörő volt. Egyre azonban sohase gondolt: arra, hogy a külföldi szakemberek számára, idegen nyelven is megjelenve, hozzáférhető legyen. Erre - nem beszélve a külföldön, vagy a külföld számára Pesten megjelent önálló kiadványokról, és az Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn, kivételesen régészeti közleményeket is hozott nagyjelentőségű vállalkozásáról, - a kolozsvári intézet: Dolgozatok az Erdélyi Múzeum Érem- és Régiségtárából c. francia nyelvű kivonataival, vagy többször teljes terjedelmű közlésével, PÓSTA Béla szerkesztésében 1910-ben mutatta meg a helyes utat.

A négy évtizeden keresztül, időhöz nem kötötten megjelenő, és mindössze 22 kötetet számláló kiadvány eltűnése után határozottan hiányzott a magyar szakirodalomban. Huszonhét év kellett ahhoz, hogy az Archaeologia Hungarica idegen nyelven is megjelenő kötetei korszerű formában és tartalomban pótolják.

Igaz, hogy nagyobb szabású ásatások csak ritkán voltak, vagy ha voltak, az eredményeik feldolgozatlanul maradtak, de még a kisebbek eredményei sem juthattak a megfelelő terjedelemben a hazai és külföldi szakemberek elé.

Több nevet említettünk ez emlékezés során, de úgy gondoljuk, valamennyien megérdemlik, hogy legalább nevük felsorolásával ismerjük el azt a munkát, nehéz küzdelmekkel kivívott eredményeket, amely a folyóirat hasábjairól tükröződik. Mindazokét, az említetteken kívül, akik ott voltak az alapok lerakásánál és az épület felépítésénél.

Jelentős részük maradandó nyomot hagyott maga után a hazai régészeti kutatás történetében, de még az egy-egy pillanatra feltűnő nevek is megérdemlik a megörökítést.

ADÁM Iván, BOYNYICH Iván, BATHORY Nándor, BUNYITAY Vince, CZIRBUSZ Géza, EBENHÖCH Ferenc, ESZTERHÁZY János gróf, FRAKNÓI Vilmos, GERECEZÉ Péter, HOLLANDER Leó, HORVÁTH Antal, JANKÓ János, KANDRA Kabos, KIRÁLY Pál, KÖNYÖKI József, KUBINYI Ferenc, LENÓCZKY Tivadar, LIPP Vilmos, MAJLÁTH Béla, MIHALIK József, MISKOVSZKY Viktor, NAGY Imre, NYÁRY Albert báró, ORMOS Zsigmond, PÓSTA Béla, RÁCZ József, RÁTH Károly, RUPP Jakab,

SÓTÉR Ágoston, STACHOVICH Remig, SZATHMÁRY Károly, SZELLE Zsigmond, SZERÉMY, TÉGLÁS Gábor, TERGINA Gyula, THALLÓCZY Lajos, THALY Kálmán, TORMA Károly, VÁSÁRHELYI Géza, és WOSINSZKY Mór azok, akikre - lényegesen megváltozott munka - és közlési - lehetőségünk idején is - hálásan gondolunk a folyóirat megindulásának századik évfordulóján.

BANNER János

Erinnerung an eine Jahrhundertfeier der ungarischen
Archäologie

Mitteilung erwähnt nach einem Hinweis auf die Entwicklung der ungarischsprachigen archäologischen Literatur gegen Ende des 18. und zu Beginn des 19. Jhdts. kurz alle jene Zeitschriften, die unter anderem in ihren Spalten auch archäologischen Veröffentlichungen Platz gaben.

Im Jahre 1831 erschienen dann im Verlag der Ungarischen Akademie der Wissenschaften die Jahrbücher der Ungarischen Wissenschaftlichen Gesellschaft /Magyar Tudós Társaság Évkönyvei/, die dann in der Folge solche Studien regelmässig publizierten. Dass die Ungarische Akademie der Wissenschaften 1847 die in Evidenzhaltung und Veröffentlichung archäologischer Denkmäler für wichtig erachtete, ist aller Wahrscheinlichkeit nach darauf zurückzuführen. Allerdings verhinderten die politischen Ereignisse der kommenden Jahre dieses Vorhaben, und erst als 1859 nach der Gründung des Archäologischen Komitees /Régészeti Bizottmány/ die Zeitschrift "Archaeologiai Közlemények - Publicationes Archeologicae" herausgegeben wurden, konnte es verwirklicht werden.

Von dieser Zeit an - also seit genau hundert Jahren - besitzt die Ungarische Akademie der Wissenschaften eine archäologische Zeitschrift.

J. Banner